

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli d. 23 Mars 1869, kl. 6 e. m.

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 2, i anledning af gjorda anmärkningar emot Utlåtandet N:o 1, om revision af fattigvårdsförordningen och af stadgan rörande försvarslösa och till allmänt arbete dömda personer.

I Utlåtandet N:o 1 har Utskottet, med uttalande af den åsigt att en revision och omarbetning af nu gällande fattigvårdsförordning vore af behovet påkallad, framställt vissa hufvudgrunder, i öfverensstämmelse med hvilka en ny sådan förordning borde utarbetas, och sålunda, i fråga om den, som utgör föremål för fattigvård, föreslagit, att obligatoriskt fattigunderstöd endast skulle tillkomma vansinnig person och föräldralöst barn under 15 år, som saknar egen tillgång, men att det deremot skall bero på pröfning af fattigvårdsstyrelse, om och när, till hvad belopp och på hvad sätt fattigvårdsunderstöd bör lemnas åt den, som af ålder, vanförhet, sjukdom eller andra orsaker är urständssatt att försörja sig sjelf.

I öfverensstämmelse med denna, af Kammararen godkända grundsats, har Utskottet vidare, i fråga om fattigvårdsstyrelse, under 11 punkten föreslagit följande stadganden:

“Söker någon fattigunderstöd, som enligt mom. 1 ej är dertill ovilkorligen berättigad, och nöjes han ej åt fattigvårdsstyrelsens derom meddelade beslut, eger han anmäla sitt missnöje hos kommunalstämmans ordförande, som sammankallar fattigvårdsstämman, bestående af fattigvårdssamhällets alla på kommunalstämma röstegande medlemmar, hvilka med den rösträtt, som för kommunalstämma stadgas, afgöra frågan.

Öfver sådant beslut må klagan ej föras, derest ej visas kan att laga former icke blifvit iakttagna.

Fattigvårdsstämman sammanträder, på kallelse af ordföranden i kommunalstämma, under Mars, Juni, Oktober och December månader samt oftare, när ordföranden i kommunalstämma finner så nödigt.”

Bih. till Riksd. Prot. 1869. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 4 Häft.

Emot de i denna punkt, som blifvit till Utskottet återremitterad, sålunda föreslagna bestämmelser har blifvit anmärkt: att det vore tvifvel underkastadt huruvida dessa stadganden, som stode i strid med kommunallagens föreskrifter, vore behöfliga eller ändamålsenliga; att för Utskottets förslag att, utom nu befintliga institutioner, kommunalstämma och kyrkostämma, bilda en tredje sådan under namn af fattigvårdsstämma, något giltigt skäl icke förefunnnes, enär i kommunallagen kunde införas ett undantagsstadgande att öfver kommunalstämmas beslut, innefattande vägran af sökt fattigunderstöd, besvär ej finge anföras; äfvensom förslag blifvit väckt derom att öfver dylikt beslut klagan ej skulle få fullföljas af den, som understödet sökt, men väl af kommunens medlemmar, på det att minoritetens rätt ej skulle blifva kränkt; i öfverensstämmelse med hvilken åsigt blifvit föreslaget, att 2 mom. i 11 punkten skulle erhålla följande lydelse: "Öfver sådant beslut må klagan ej föras af den, som fattigvårdsunderstöd begärt, så vida ej visas kan, att laga former ej blifvit iakttagna."

I afseende på det af Utskottet föreslagna stadgande, att klagan ej må föras emot fattigvårds- eller kommunalstämmas beslut, hvarigenom begärddt fattigunderstöd blifvit vägradt, torde Utskottet få anmärka, att denna föreskrift utgör sjelfva vilkoret för tillämpning af den grundsats, hvarpå Utskottet byggt sitt förslag och som Kammararen godkänt, eller att, der fattigvårdsbidraget icke är obligatoriskt, det skall bero på fattigvårdssamhället sjelft att afgöra om understöd bör lemnas eller ej, och att, om klagan öfver dylikt beslut får hos embetsmyndigheterna föras, sjelfva grunden för Utskottets förslag bortfaller och att man skulle befinna sig i samma ställning som den närvarande. Utskottet vidhåller således sitt förslag i detta hänseende; och enär, om dylikt beslut uppå klagan af de kommunens medlemmar, som stadnat i minoriteten, skulle underställas myndigheternas pröfning, frivillighetsprincipen — då fattigvårdssamhället betraktas såsom en moralisk personlighet — derigenom vore bruten samt dertill kommer att stadgandet, det understödssökanden ej sjelf eger klaganderätt, genom en sådan rättighet för kommunens medlemmar, lätt kunde kringgås, — alltså anser Utskottet icke heller lämpligt att till berörda förslag tillstyrka bifall.

Deremot anser sig Utskottet, som, på det att kommunallagen ej skulle behöfva rubbas, föreslagit att ofvanberörda frågor borde afgöras på fattigvårdsstämma, böra frångå denna mening, enär den ej vunnit Kammarens bifall; och får alltså Utskottet, som ämnar föreslå att Kongl. Maj:t måtte för Riksdagen framlägga förslag till ändring i de delar af kommunalförfattningarne, som till följd af de nya föreskrifterna i fattigvårdsförordningen kunna erfordras, värdsamt hemställa:

att 11 punkten i Utskottets förslag måtte erhålla följande lydelse:

Söker någon fattigunderstöd, som enligt punkt 1 ej är dertill ovilkorligen berättigad, och nöjes han ej åt fattigvårdsstyrelsens derom meddelade beslut, eger han anmäla sitt missnöje hos kommunalstämmans ordförande, som föredrager ärendet på näst derefter infallande ordinarie, eller, der behofvet så kräver, extra kommunalstämma, hvilken afgör frågan.

Öfver kommunalstämmas beslut, hvarigenom sökt understöd blifvit vägradt, helt och hållet eller till någon del, må klagan ej föras, derest ej visas kan att beslutet ej i laga ordning tillkommit.

I fråga om fattigvårdsbidrag innehåller nu gällande förordning i 10 § 2 mom. att, om inom fattigvårdssamhälle på landet fabriks-, bruks- eller grufverörelse förekomme af den utsträckning, att dervid begagnas ett större antal arbetare, som utgöra egna matlag, eller innehafvare af jord på landet i sin tjänst antagit statfolk

eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt så kallade backstugusittare eller inhysseshjon, denna person, då sådant funnes för fattigvården medföra väsendtligt större tunga, än som motsvarades af de bidrag, han borde utgöra, skulle vara skyldig att derutöfver till försörjning af de fattighjon, som af ofvan omnämnda anledningar kunde tillkomma, lemna särskildt bidrag, som, i brist af åsamjande, kunde af Konungens Befallningshafvande bestämmas till högst 8 R:dr R:mt för hvarje matlag.

Utskottet, som gillat grunden för detta stadgande, men ansett att den till högst 8 R:dr bestämda ersättningen i månet kunde blifva för ringa, hade således i 12 punkten föreslagit att maximibeloppet borde höjas till 15 R:dr, till hvilken hemställan Utskottet äfven hemtat anledning af flera inom Riksdagen derom väckta motioner, deremot Utskottet, enär emot nu gällande grunder för fattigvårdsbidragens utgående i öfrigt någon anmärkning ej skett, trott sig böra hemställa att, med berörda förändring, nu befintliga stadganden om fattigvårdsbidrag borde bibehållas.

Emot denna till Utskottet återremitterade punkt har blifvit anmärkt: att, om man ville sätta en gräns för den tilltagande pauperismen, åtgärder borde vidtagas till förhindrande af den industri, som bildat sig att göra tiggare, dels derigenom att arbetsgifvare först utpressade sista musten hos sina arbetare och sedan kastade dem på kommunen, dels ock derigenom att mindre jordegare funnit med sin fördel förenligt att emot viss köpeskillning upplåta värdelösa jordbitar till fattiga personer, som derigenom förleddes till lättsinniga bosättningar och inom kort fölle fattigvården till last; till förebyggande af hvilka olägenheter blifvit föreslaget att i detta moment måtte inflyta ett stadgande af följande lydelse: "varda torpare eller backstugu- och inhysseshjon eller deras hustrur och barn tillerkända fattigunderstöd, åligge jordegare att bidraga med en tredjedel af årliga kostnaden."

Hvarjemte blifvit anmärkt, dels att den af Utskottet till högst 15 R:dr föreslagna högsta ersättning i månet kunde blifva för ringa, dels ock att det måhända vore mindre lämpligt att i förevarande förslag intaga någon bestämmelse i ofvanberörda hänseende, enär denna fråga afsåge en beskattning, som borde i annan ordning pröfvas.

Hvad nu första anmärkningen angår eller yrkandet att till de i nu gällande förordning upptagna kategorier af så kallade backstugusittare och inhysseshjon äfven skulle inrymmas den af "torpare", och att det således skulle kunna åläggas jordegare, som upplåtit jord vare sig mot köpeskillning eller årlig skatt i penningar eller dagsverksskyldighet att, om innehafvare af sådan lägenhet komme i obestånd, med särskildt tillskott bidraga till hans underhåll, kan Utskottet icke dela denna åsigt. Det är icke i sjelfva upplåtandet af jord åt den mindre bemedlade man har att söka orsakerna till fattigdomens tilltagande. Det är i behandlingen af dessa samhällsmedlemmar, anledningen till deras obestånd i allmänhet igenfinnes; men att i fattigvårdsförordningen söka uppdraga några bestämmelser i detta hänseende lär icke vara verkställbart, liksom det icke torde vara lämpligt att genom ett stadgande i ofvanberörda syftning försvåra möjligheten för arbetsklassen att erhålla en fast, om ej en egen bostad med dertill hörande jord. Enligt den erfarenhet Utskottet tror sig ega är det i allmänhet icke heller denna klass af samhällsmedlemmar, som befolkar fattighusen, ehuruval äfven dessa, under tryckande förhållanden och om de ej rätt använda sin arbetskraft, stundom falla fattigvården till last. Lägenhetsinnehafvarnes och jordtorparnes ställning är dock i allmänhet lyckligare och

bättre än stathjonens, backstugusittarnes och inhysesshjonens; och Utskottet anser sig således icke kunna biträda ofvanberörda förslag.

I afseende på den yttrade betänkligheten att i fattigvårdsförordningen intaga någon bestämmeelse af beskattnings natur tillåter sig Utskottet anmärka, att nu gällande fattigvårdsförordning i 10 § innehåller ej mindre i 1 mom. de allmänna grunder, hvarefter fattigvårdsbidrag böra utgå, än äfven i 2 mom. det tillägg i afseende på ett särskildt tillskott af högst 8 R:dr, hvarom nu fråga är; och enär det utan tvifvel blir oundgängligen nödvändigt, att äfven i en ny fattigvårdslag intagas föreskrifter rörande fattigvårdsbidrag och grunder för deras utgående i allmänhet, lär det icke heller finnas olämpligt att i denna lag införas bestämmelser i fråga om de särskilda bidrag, som i vissa fall böra utgå. Deremot inser Utskottet, som föreslagit det för ifrågavarande fall utgående särskilda bidrag till högst 15 R:dr, att denna ersättning möjligen under vissa förhållanden kan blifva för ringa; och enär det lär finnas svårt, om ej omöjligt, att med full rättvisa för alla förekommande fall bestämma en viss siffra såsom den högsta, har Utskottet trott sig komma det rätta närmare, om i lagen intages ett mera allmänt stadgande af innehåll, att den för ifrågavarande fall utgående särskilda afgift bör bestämmas till ett belopp, som närmare motsvarar den verkliga kostnad, hvarmed fattigvårdsbidragen inom samhället af förevarande anledning ökats; och får Utskottet alltså vördsamt hemställa:

att de i nu gällande förordning befintliga stadganden om fattigvårdsbidrag må bibehållas; dock att den i 10 § 2 mom. stadgade särskilda afgift af högst 8 R:dr må bestämmas till ett belopp, som närmare motsvarar den afsedda verkliga kostnaden.

Slutligen har till Utskottet blifvit återremitterad 16 punkten, som enligt Utskottets förslag har följande lydelse:

“Kostnaden för forslandet af en sådan person från den ort, der han anhålles, till länets residensstad, skall förskjutas af Konungens Befallningshafvande och gäldas af det län, till hvilket han hör, men försändandet till arbetsinrättning, kronhäkte eller arbetskorps bekostas af Staten.“

Häremot har blifvit anmärkt, att då länet ej utgjorde något gemensamt fattigvårdssamhälle, det äfven vore olämpligt ålägga länet bestrida några kostnader för betlande kringstrykares forslande; att det deremot vore mera rättssenligt att dessa kostnader drabbade den kommun, en sådan person tillhörde, om nemligen kommunen åsidosatt sin skyldighet att ändamålsenligt ordna sin fattigvård och att ett stadgande i denna syftning skulle utgöra ett väl behöfligt korrektiv emot de fattigvårdssamhällen, som åsidosatte sin skyldighet att lemna behöflig vård åt sina fattiga, men att i annat fall Staten borde gälda ifrågavarande kostnader.

Hvad nu angår den ifrågasatta skyldigheten för en kommun, som åsidosatt sin pligt att så ordna sin fattigvård att betlande ej eger rum, att gälda kostnaden för betlande kringstrykares forslande till närmaste länsresidensstad, så lär det finnas uppenbart att åläggandet af en sådan kostnadsersättning förutsätter en pröfning, om kommunen emot den betlande fullgjort sin skyldighet eller ej; men då i fråga om den, som ej tillhör den legala fattigvården, kommunen enligt 2 punkten af Utskottets förslag ej har någon i lag beskrifven skyldighet och ett åliggande för en kommun att betala forslingskostnaden för en dess medlem, som utvandrade och tiggde, derför att hans anspråk på fattigunderstöd ej blifvit tillfredsstäldt, — utom det att ett sådant stadgande skulle innebära ett upphäfvande af den frivillighet i afseende på fattigvårdsbidrag, hvarpå hela förslaget är bygd —, skulle kunna ådraga en kommun öfver höfvan dryga kostnader, från hvilka den ej ens kunde sig värja,

om den ock uppfyllde alla de anspråk på fattigunderstöd, som med mer eller mindre befogenhet kunde framställas; alltså och då en utredning, huruvida kommunen i förekommande fall fullgjort sin moraliska pligt mot sina nödställda medlemmar eller ej, skulle förorsaka de mest invecklade tvister, har Utskottet funnit alltför stora betänkligheter möta för antagande af förslaget att ålägga kommunen någon skyldighet att gälda dess kringstrykande och betlande medlemmars forslingskostnad; och enär, enligt Utskottets förslag i 15 punkten 2 momentet, sådan forsling endast skulle komma i fråga för den händelse att tillsyningsman, som har till åliggande att hafva tillsyn å kringstrykande tiggare från främmande orter, skulle finna nödigt att anhålla en dylik person, hvilken då genom närmaste kronobetjenings försorg skulle införpassas till Konungens Befallningshafvande, hvilken egde att, när skäl dertill förefunnes, döma den, som sålunda kringstrukit och betlat, till arbete, samt Utskottet måste antaga att tillsyningsmän med urskiljning utöfva den dem sålunda uppdragna polisuppsigt, har Utskottet giltigt skäl att antaga, det ifrågavarande kostnader ej skola blifva öfverdrifvet stora; och får alltså Utskottet, då hvarken länet eller kommunen anses böra gälda berörda kostnader, hemställa att de bestridas af Staten.

Utskottet får således vördsamt föreslå:

att 16:de punkten må erhålla följande lydelse:

Kostnaden för en sådan persons forslande från den ort, der han anhålles, till länets residensstad och hans försändande till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps bekostas af Staten.

Utskottets förslag har således följande lydelse:

A.

Om den, som utgör föremål för fattigvård.

1:o. Vansinnig person och föräldralöst barn under 15 år, som saknar egen tillgång, skall genom fattigvårdstyrelsens försorg erhålla nödtorftig vård och försörjning samt barnet derjemte uppfostran.

2:o. Den, som af ålder, vanförhet, sjukdom eller andra orsaker är urstånd-satt att försörja sig sjelf, må ock erhålla dylik vård och försörjning eller understöd, när fattigvårdsstyrelse pröfvar sådant nödigt; och eger således styrelsen tillse, om och när, till hvad belopp och på hvad sätt full fattigförsörjning eller understöd i sådana fall må lemnas.

3:o. Arbetsför och frisk person vare skyldig att, utan fattigvårdens betungande, draga försorg om sig, hustru och hemmavarande barn under 15 år.

4:o. Föräldrar och barn skola i mån af behof å ena samt förmåga å andra sidan bidra till hvarandras försörjning.

5:o. Fattigunderstöd, som någon åtnjutit för sig sjelf efter fyllda 15 år, eller för hustru och barn, bör godtgöras, om den ersättningsskyldige dertill får tillgång.

B.

Om fattigvårdssamhälle.

6:o. Hvarje socken på landet och hvarje stad utgör ett fattigvårdssamhälle; dock må flera socknar på landet inom samma län kunna förena sig om gemensam fattigvård.

7:o. Likaså eger hvarje fattigvårdssamhälle att, i fråga om fattigvården, fördela sig i kretsar eller rotar, derest, vid två på hvarandra följande kommunalstämmor, beslut derom fattas med en röstöfvervigt af två tredjedelar utaf dem, som i röstningen deltaga.

Beslutet gäller för en tid af fem år.

För återgång till gemensam fattigvård erfordras beslut, fattadt på enahanda sätt, som för fördelning är stadgad.

Beslut om dylik fördelning och villkoren därför underställes Konungens Befallningshafvandes pröfning.

C.

Om hemorts rätt.

8:o. Hemorts rätt — eller förmånen att under de i fattigvårdsförordningen bestämda villkor af ett visst fattigvårdssamhälle kunna komma i åtnjutande af fattigvård — är antingen medfödd eller förvärfvad.

Medfödd hemorts rätt eger en hvar inom det fattigvårdssamhälle, der, vid hans födelse, modren egde hemorts rätt.

Hemorts rätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar, *sednast* varit eller bort vara skattskrifven.

Hustru har, så länge mannen lefver och äktenskapet dem emellan icke är upplöst, hans hemorts rätt, den hon, efter mannens död eller äktenskapets upplösning, bibehåller intill dess hon själf förvärfvat ny sådan rätt.

Äkta barn, yngre än 15 år, tillhör, så länge fadren lefver, hans, eller, om han är död men modren lefver, hennes hemorts rätt. Äro begge föräldrarne döda, har barnet den sist aflidnes hemorts rätt. Oäkta barn har modrens hemorts rätt.

Den, som ej förvärfvat hemorts rätt, tillhör det fattigvårdssamhälle, der han eger medfödd sådan rätt.

För den, hvars hemorts rätt ej kunnat enligt stadgade grunder bestämmas, bekostar Staten oundgängligen nödigt understöd, intill dess något fattigvårdssamhälle kan dertill förpligtas.

Efter fyllda 60 år bibehålles en hvar för sin öfriga lifstid vid den hemorts rätt, han då eger.

D.

Om fattigvårdsstyrelse.

9:o. Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en fattigvårdsstyrelse, som utses å kommunalstämma; kunnande detta bestyr, der så finnes lämpligt, uppdragas åt kommunalnämnden; och bör kyrkoherden, eller den hans tjänst förrättar, sin embetspligt likmätigt, såsom ledamot deltaga i fattigvårdsstyrelsen, då han finner behovet det påkalla.

10:o. Då samhället fördelas i kretsar eller rotar, bör dessutom inom hvarje krets eller rote utses en fattigvårdsstyrelse för handhafvandet af kretsens eller rotens fattigvårdsangelägenheter.

11:o. *Söker någon fattigunderstöd, som enligt punkt 1 ej är dertill ovillkorligen berättigad, och nöjes han ej åt fattigvårdsstyrelsens derom meddelade beslut, eger han anmäla sitt missnöje hos kommunalstämmans ordförande, som föredrager ärendet på näst derefter infallande ordinarie eller, der behovet så kräfver, extra kommunalstämma, hvilken afgör frågan.*

Öfver kommunalstämmas beslut, hvarigenom sökt understöd blifvit vägradt, helt och hållet eller till någon del, må klagan ej föras, derest ej visas kan att beslutet ej i laga ordning tillkommit.

E.

Om fattigvårdsbidrag.

12:o. De i nu gällande förordning härom befintliga stadganden torde böra bibehållas; dock att den i 10 § 2 mom. stadgade särskilda afgift af högst 8 R:dr må bestämmas till ett belopp, som närmare motsvarar den afsedda verkliga kostnaden.

13:o. När fattigvårdssamhälle fördelas i kretsar eller rotar, gäller såsom vilkor för sådan fördelning, att den då för handen varande fattigvårdstungan på hela samhället så jemnt som möjligt fördelas.

Om, efter det sådan fördelning skett, någon krets eller rote, utan eget förvållande, skulle drabbas af vida mer betungande utgifter, än öfriga kretsar eller rotar, ege den gemensamma fattigvårdsstyrelsen att missförhållandet utjemna.

F.

Om betlande.

14:o. Hvarje fattigvårdssamhälle bör ordna sin fattigvård sålunda, att betlande må förekommas; och eger samhället således att, för vården och underhållet af sina fattiga och användandet af deras arbetskrafter, inom sig antaga erforderliga reglementariska föreskrifter och vidtaga sådana åtgärder, att betlande ej eger rum. Dylika reglementen underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning.

15:o. Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en eller, der behofvet så kräfer, flere tillsyningsmän, som efter förslag af kommunalnämnd af Konungens Befallningshafvande dertill förordnas.

Tillsyningsman åligger att hafva tillsyn å kringstrykande tiggare från främmande ort och att, när han så pröfvar nödigt, dem anhålla och öfverlemna till närmaste kronobetjent, som införfassar dem till Konungens Befallningshafvande, hvilken eger att, när skäl dertill äro, döma den, som sålunda utom den socken eller stad, der han eger hemortsrätt, kringstrukit och betlat, till arbete under kortare eller längre i författningen begränsad tid, antingen å tvångsarbetsinrättning, der sådan finnes, eller eljest å kronohäkte eller vid dertill särskild inrättad arbetskorps.

16:o. *Kostnaden för sådan persons forslande från den ort, der han anhålles, till länets residensstad och hans försändande till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps bekostas af Staten.*

Och hemställer Utskottet att ofvan föreslagna bestämmelser angående kringstrykande och betlande personer intagas i sjelfva fattigvårdsförordningen.

Utskottet får alltså slutligen hemställa:

att Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta öfverse nu gällande förordningar om fattigvården i riket samt om försvarslösa och till allmänt arbete dömda personer samt låta utarbete nya förordningar derom i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvan föreslagna grunder, äfvensom att Kongl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till de förändringar i kommunalförfattningarne, som till följd af nu föreslagna förändringar i fattigvårdsförordningen kunna finnas erforderliga.

Stockholm den 23 Mars 1869.

På Utskottets vägnar:

H. Wachtmeister.

Ordförande.

Rättelse

i

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 1.

Sid. 1 rad. 4 uppfir. står: Utlåtande N:o 2, — läs: Utlåtande N:o 1,